

ta del più bello» (Monti, *Como*, p. 103), *rištā* «canapa filacchiata, di buona qualità» (*ARom* XIII, 182). En gascó hi ha una forma encreuada amb el verb *arrigà/-kèà* (ERADICARE) 'arrencar': bearn. *arique* (Lespy-R), Gers *arico*, *arrico*, *ariqueto* «fétu du lin, ce qui tombe du lin broyé» (Cénac-Moncaut).

Sobre *arisclé* 'cèrcol que envolta' (lín 31-35 i n. 7), del qual ja va donar la bona etim Moll (*AORBB* I, 197), hi ha moltes dades antigues en *InVL*C: «*nuyl* hom no gaus fer neguna *ariscla* de (h)avet en lo bosc» 1311, «una *arisclé* de sedàs» 1377, «en lo dit molí blader --- exceptat les tremujes e ls martels e ls *arisclés*» 1368 (i altres set docs dels anys 1361-1401), «una capsa petita de *riscla*, en la qual havia entorn mige onze de gingebre» Bna 1437, i altra del mateix lloc i any (*BABL* XI, 160); mal llegit *risela* per la *riscla* de fusta d'un garbell, Cornellà a 1624 (*DAG* s. v. *tria-pedrar*).

«*Riscla*: cercol de fusta», explica Maria Ant Salvà en el glossari a la traducció de *Mireio*, per traduir el prov. *arescle*. explicant que és el «qui s'adapta a la boca d'un sac per tenir-lo obert», i que és també el dels sedassos, garbells, tambors etc.; veg encara *DAG*, s. v. *cèrcol*, «lo canaló --- la fatinera --- lo caminal o *risclé*: septum sparteum vel ligneum», OPou (*TbPu*, 216); *riskle* «Muhlbottich» ('cup del molí') a les valls de Barravés, Aneu (Alós), Cardós (Tírvia, Lladorre), Tor de V. Ferrera i Ripoll (Kruger, *HPyr* VKR IX, 60), afegint-hi encertadament molt de material comparatiu dels parlars occitans i grisons; mall. *riscla* «une cage bien ajustée» (Rokseth, *La Cult des Céréales*, 184), Ripoll *risclé* 'cèrcol de dalt del cubell de bugada' (*Scriptorium* III, agost, p. 11); llgd. *aréscló* «enveloppe du tambour» (Pezenàs), Narbona *arisclé* (Anglade, *Litbl* XXI, 184).

Riscat(s), V. *risc* i *rescatar* *Riscla*, *risclador*, *risclar*, V. *risca* i *aresta* *Risclé*, V. *risc* i *risca* *Riscler*, V. *rac* *Riscler*, *riscló*, *risclonar*, V. *rasclé* (RAURE) *Rissent*, *risible*, V. *riure* *Riso*, V. *griso* *Rissa*, V. *raïssa* (RAURE); varietat de tela i de colom, V. *rinxol*; «*risa* de ferre» [?], V. *reixa* *Rissaga*, V. *ressaca* *Rissement*, V. *rinxol* *Rissar*, V. *rinxol*, *erçó* *Rissat*, V. *rinxol* *Risser*, V. *riure* *Risset*, *risseta*, *rissós*, V. *rinxol* *Rista*, probablement no existí, i s'havia de llegir *l'arista*, un' *arista*, llatínisme (ARESTA).

Risto o *ristol* (més aviat RISTOL) punt o moviment de dansa. En un article de coreografia popular (p. p. Cels Gomis o Z. Rocafort?) en el BCEC 1906: «fer *risto* fer, la balladora del ball pla, un giravolt o tomb sobre si mateixa, passant per sota el braç del ballador, sense deixar-li anar la mà» en els balls festius de Gerri de la Sal (p. 270), i amb més aplicacions coreogràfiques es repeteix el mot a les pp. 307, 308, 309 etc. En començar el contrapàs, «los mozos tomaban, con gracia y respeto, la mano derecha de su respectiva pareja, haciéndole dar la tan gentil como graciosa pirueta conocida en Cataluña con el nombre de

ristol, y acto seguido comenzaba la danza», Salvador Raurich, en un article del diari «Las Noticias», 10 x-1922, a base d'una nota de Pere Costa de Begur, fent referència a princ. S. XIX. En el *Dicc de la Dansa* de Fc. Pujol i Joan Amades (Bna. 1936) es donen detalls semblants (que es poden veure resumits en *AlcM*, s. v. *risto*, i remissió a *ristol*), amb referència a Urgell i Segarra; posant a tort, com a bàsic i important, una exclamació que en fer aquest punt llancen els balladors: no és interjecció sinó el nom, que exclamen, del pas de ball. A la Vall d'Aneu «*ristol*. punto de baile» (C. Pol, p. 25).

Es tracta sens dubte d'una aplicació translàtica de *ristol* variant d'*aristol* (provinent en definitiva del llatí ARISTULA) que hem estudiat en el vol. I, 373b55-374a60, probablement en el sentit de 'mànc o fust de la llança' o en el de 'gaiato del pastor' (lín. 17), essent la balladora comparada pintorescament amb el llançó o mànc de llança, que usava erectes l'almogàver o el servent del nostre exèrcit medieval, recolzant-hi per saltar contra l'enemic, girant-hi una mica: moviment també imitat pels pastors, en empaïtar una ovella, o en llurs danses rústiques, quan es distreuen, a la muntanyeta, o davallant al poble *Ristol* reduït a *risto* (com *llombrigo* etc.) sembla que en aquest cas s'hagi conservat en la *i* l'accentuació de la paraula, a desgrat del que dic allà en les notes 3 i 4; accent que al capdavant era l'etimològic i es degué mantenir en certs ambients, pastorals, o plebeus, més refractaris a la influència ultra-pirenaica (cf. allí lín. 53). Per a la *i*, V. també el que he dit en els articles REST, I (paràgraf final) i II (id.).

A la Vall d'Aran el mot es conserva amb el sentit de bastó. *ristól* a la part alta, *ristol* en el centre i a Bossost Canejan, com a nom del bastó llarg i gruixut que duu el pastor amb un ganxo de ferro per engrapar les potes de l'ovella que fuig (tirapeu), els capellans aranesos designen amb aquest nom el bàcul del bisbe (1924-27).

Ristol, V. *aristol* (ARESTA) *Rite*, V. *ritu* *Ritjola*, V. *rajola* *Ritmar*, *ritme*, *ritmic*, V. *rim* *Ritoria*, V. *tòrcer*

RITU, pres del ll. *ritus*, -ūs, 'costum', 'cerimònia religiosa, ritu'. □ 1ª doc: 1497 (en un doc. recollit pel cronista P. Miquel Carbonell, *DAG*, *AlcM*)

«*Ritus* propis d'una religió» en un text de 1500 citat pel *DAG* «Yo, el infrafirmat, batechí segons lo *ritu* de la Santa Mare Iglésia, a una filla de ---», anotació del rector parroquial de Sant Esteve de València en l'any 1742 (*BRAE* I, 418); i és clar que fóra fàcil trobar-ne testimonis en docs anteriors i posteriors, semblants a aquest Els diccs. no el recolliren fins al Llacavalleria, s. v. *ritu*

DERIV: *Ritual* [1647]: «*rituals*, llibres de cerimònies», *DTo* *Ritualitat* (*DAG*). *Ritualista*, *ritualisme*. Estès al terreny laic: «Conveniència de l'adopció d'un *ritual* per a l'ensenyança de la moral en les escoles», estudi pedagògic de Coromines, publ. febrer 1912, en